

PER QUE HA VINGUT?

per Joscip PALAU

TOTS en coneixem algun. El que coneix jo, el vaig trobar fa pocs dies al carrer de Madero, eixoplugat sota una cornisa i esperant que passés un ruixat imponent. La pluja no parava. El desconegut amic mirava amb impaciència el cel, després baixava la vista fins a les seves sabates i els pantalons, que, copiosament esquitxats, començaven a quedar molls. Era un home de més de 60 anys. Ben endreçat, portava amb modestia un vestit gastat, de vida allargada a força d'atencions. Inexpressiu, ulls minúsculs, aspecte de caixer de sucursal o d'empleat que fa vint anys que és a la casa. Petit i prim.

Aquell vespre, unes hores més tard, el vaig tornar a trobar. Va pujar amb una nena de 13 o 14 anys en el "camió" on anava jo, sacsejat, i amb la molesta impressió de ja tenir-ne prou que es té en un "camió" així que han passat un parell de "quadres".

—Que no et caigui el paraigües, nena —vaig sentir que aconsellava paternalment, en català, a la menuda,

No hi havia dubte. Aquell home era algú que jo havia conegut a Barcelona. Vam creuar de primer una mirada, després un començament de somriure amistós.

—Sou català?

—Vós també, —vaig contestar jo, per a dir alguna cosa, mentre m'esforçava cada vegada amb més pressa, per a poder donar un nom al meu veí.

—Sou en Palau? — Efectivament, em coneixia.

—Sí... Es la vostra filla? — vaig preguntar, tractant de donar per establert que la seva identitat no era cap secret per a mi.

—No. La noia es va quedar allà. Es molt més gran... a hores d'ara ja té dues nenes. Aquesta és la filla d'en Sanahuja. No el coneixeu? Aprèn d'escriure a màquina i cada vespre l'acompanyo a casa. Viuen a la mateixa escala que nosaltres. Jo, vaig venir sol... sol amb la dona, sabeu?

Em decidia a baixar abans d'hora, acomiadant-me amb una salutació ben cordial, quan es produí l'irreparable:

Amb un accent que traslluia una esperança molt petita que la seva suposició no es veïés confirmada, preguntà:

—Vós no sabeu qui sóc, veritat?

—Sí, home! Es a dir... us recordo molt bé, però...

—Ja m'ho semblava.

I per la seva veu i per un rictus resignat de la seva cara inexpressiva, vaig comprendre que n'estava ferit.

—En Pujol! —va dir, gairebé convençut que ara sí que el recordaria.

—Ah, caram! En Pujol... No sabia que fóssiu aquí!

—Sabeu qui sóc ara?

—Voleu callar! En Pujol... Ai caram de Pujol!

Em vaig posar dret de sobte.

—Perdoneu, Pujol, però baixo a la "esquina" propera. He tingut una gran satisfacció de trobar-vos. A veure si ens veiem més sovint. Encara que no tingui el gust de conèixer la vostra dona, saludeu-la de part meua.

Me n'anava, passant enmig de la trista i mullada humanitat que s'estrenyia a peu dret en el "camió", quan encara em va dir, gairebé a crits:

—Sí que la coneixeu! L'Emília!

—Ah, sí! L'Emília! Es veritat! —vaig dir, mentre procurava baixar com podia, passant primer el cap que els peus, trepitjant els viatgers, ensopegant amb braços i cossos, en el meu dalit de sortir, de quedar sol, i veure si podia recordar qui diantre eren en Pujol i l'Emília.

De sobte, com si algú hagués arriat darrera el meu front una persiana, vaig saber qui era en Pujol i qui era l'Emília.

Ell, a Barcelona, abans de la guerra, —hi ha realment fesomies que no enganyen— era empleat de Comptabilitat de la Casa Vicenç Ferrer. Ella, l'Emília, era com una mena de cosidora de família, mig parenta, que cosia i dinava cada dijous a casa la mare del meu cunyat.

—No perquè ho necessiti — recordo que deien— sinó perquè no vol perdre la mà.—

Van venir-me a la memòria les infinites vegades que m'havia explicat en Pujol les seves aventures i les seves energies, com a adjunt d'una mesa electoral del districte de Gràcia, per a desfer les combinacions de la Lliga i dels radicals. Mai no va deixar que votés un mort, "que no fos conegut" — afegia rient i canviant de to. I la seva satisfacció, el dia que l'avi el va abraçar "a ell", primer que al President del Centre, que crec que era el doctor Mori.

—Com que tots dos som petitets, potser es va confondre! — explicava aleshores, maliciós i feliç.— Però no us ho cregueu, eh!... L'Avi em coneixia molt... de la botiga.

Altra vegada enfilat en un "camió" ple, per acabar el camí interromput, la memòria em portava més detalls d'en Pujol i de l'Emília.

Per què hauran vingut a parar a Mèxic? Què devia fer el bon senyor Pujol per a creure que havia de venir fins aquí "sol amb la seva dona", com ell deia?

Agafat amb les dues mans a la barra llefiscosa per damunt les espatlles d'altres passatgers, desfilaven per la meua imaginació records de ciutadans ignorats que s'havien omplert de glòria amb la guerra... o de vergonya. Però, en Pujol? em preguntava jo mateix, amarad de dubtes.

L'endemà vaig començar una enquesta.

No sabia explicar-m'ho ningú. El més assabentat creia haver sentit a dir que havia estat delegat d'un Centre d'Esquerra per a ésser jurat, o de la comissió de quintes, o d'algun altre organisme oficial. Però la veritat és que ningú no sabia per què havia vingut. I el més trist, és que a tots tant se'ls en donava.

Quan el vaig tornar a trobar, devia quedar molt sorprès de la meua cordialitat, que potser — cal reconèixer-ho — fou excessiva. Però en Pujol era per a mi un problema que s'havia convertit en una obsessió. Poc després, estàvem asseguts en una "cantina", davant un vas de cervesa.

Vaig portar la conversa cap al que m'interessava, amb un excés de diplomàcia enterament inútil, car en Pujol, radiant i feliç que algú volgués escoltar-lo, estava disposat a fer confidències de tot el que tingués temps d'explicar i confessions del confessable i de l'incofessable en la seva vida, tan absurdament llançada pel camí de les dificultats, precisament quan, passats els cinquanta, es pensava que ja ho tenia tot resolt, i que tot aniria per ell com una bassa d'oli, en la seva vida. Se'n va anar de la cantina adalera, en constatar que feia més d'una hora que hi érem. En quedar sol, sabia tot el que calia saber.

Quan m'ho explicà, un impuls més fort que la meua voluntat em féu exclamar:

—Només per això?

—Per això —contestà, i després d'un llarg silenci que jo no vaig gosar interrompre, afegí: —I perquè tothom se n'anava. Van preguntar-me com me n'aniria, i en contestar que no ho sabia, m'oferiren dos llocs en un camió de càrrega. L'endemà a les cinc del matí sortíem de Barcelona amb la dona. Vam anar a parar a La Bisbal i allà ens van fer baixar del camió sense més ni més. Ens ficàrem en una ambulància i a Figueres ens tornaren a fer baixar. L'Emília va trobar encara lloc en un automòbil, i ens vam se-

parar... Ens vam perdre de vista per moltes setmanes. Jo vaig anar a peu fins a la frontera... Com tothom. En fi... com tants altres. Tots se n'anaven. Jo també... Alguna vegada vaig estar temptat de quedar-me... Estava tan cansat! Però no es quedava ningú... Jo tampoc. A França em van ficar en un camp de concentració, després en un altre i finalment la dona em va trobar i me'n va treure. Era molt amiga de la dona d'en... Aleshores tothom volia anar a Amèrica. Això ens va decidir... No sabem res de la noia... No gosàvem escriure-li per no comprometre-la... A París vaig passar dos mesos assegut cada tarda al S.E.R.E. des de les dues fins a quarts de deu...

I tot això —pensava jo, escoltant aquesta història que s'assembla a tantes altres— per haver estat delegat del Centre d'Esquerra de Gràcia a la Comissió de col·lectivització de les Barberies. Ell! que s'afaitava amb màquina i li tallava els cabells la noia!

Durant molts dies vaig viure amb en Pujol al davant meu, sense poder treure'm del cap la imatge d'aquell home, vell, complidor del deure, honrat, ingenu; que explicava que l'Emília s'enyorava tant de la noia, per pudor de no dir el que ell personalment s'enyorava.

—Han afusellat en Vidal Mascarsers!

—No pot ésser!

—Per què?

—Aneu a saber!

Una impressió dolorosa va esgarriar-me. Així, potser també haurien afusellat en Pujol!

Però, malgrat tot, no m'ho puc creure. Estic segur que no li hauria passat res.

De totes maneres, irrisistiblement, sentia dins meu una mena d'alegria. Estava content que en Pujol no hagués provat de quedar-se. Que, sense saber ben bé per què, hagués fet la gran ximpleria d'anar-se'n.

Ara que sé com han anat les coses; ara que sé que no va fer res de brillant, ni res de vergonyós, ara m'estimo més en Pujol, i sempre que el trobi i vulgui explicar-me allò que no pot explicar a ningú, perquè ningú no se l'escolta, trobarà en mi una atenció i un moviment de cap afirmatiu, ple de trista comprensió; cada vegada que em digui:

—Es que... sabeu? L'Emília enyorava tant la noia...

Calders

Perquè el vostre infant llegeixi en català

LA senyora Adela Formoso de Obregón Santacília és filla d'una dama catalana i muller de l'arquitecte mexicà ben conegut. La distingida escriptora, que recorda encara la nostra llengua de quan la sentia parlar a la seva mare, és lectora assídua del nostre periòdic, i l'ha volgut honorar amb un dels seus

contes per a infants que ha triat ella mateixa per al FULL.

CAP A LA LLUNA

per Adela FORMOSO de
OBREGÓN—SANTACÍLIA

llis! I els nens patinen i caminen, com si no caminessin... Es la lluna la qui camina per ells. La terra de la lluna és transparent. L'aigua de la lluna és tan clara que els peixos que hi ha són també lluminosos; els poden comptar les espines.

Com rellisquen els nens damunt la lluna! Semblen joguines que els hagin donat corda. No han de pensar pas a caminar; ja ho fa per ells la lluna, com un gran carro lluminós.

Les papallones són cristalls amb ales. Que bufones que són!

—Jo en vull una.

—Jo en vull una altra...

Però quan les agafen, se'ls desfan a les mans com un terròs de sucre.

Els ocells canten amb refilaments d'or.

Però... si són lluminosos! Poden veure els seus cors com bateguen; tenen la panxa plena de cançons.

A la lluna hi ha música? On és aquesta dolçor que no es pot veure? El firmament és clar, el cel és enorme, els estels s'estan quietes, aturats com els fanals d'un cotxe en el carrers de la ciutat...

Les mans s'agiten. Un estel ha caigut al pati, i els mira tots amb color d'aigua marina.

—Que enorme! Mireu, que net! —Oh, les seves puntes que llises! —I com brilla!

—Ja és aquí! —Com ens mira! —Quina transparència!

Els nens s'atropellen per pujar-hi.

—Però és que cal pujar-hi? — es pregunten.

—I on anirem?

L'estel, amb veu d'aigua i de llum: —A la lluna, nens, a la lluna! Pugeu tots, que anirem a la lluna.

Quins crits! Quina alegria!

—A la lluna! —Jo vull pujar primer! —Jo també vinc!

—Ai que caic! —Quin estel més bonic!

—Ai que no hi arribo! —diu un de petit, perquè els seus peus no abasten l'estel.

L'estel és tebi com la llet acabada de muntar.

Un cop hi han pujat, s'hi posen bé, s'asseuen en el clot de l'estel, que és com el dedins d'una xicra. S'hi senten tan bé com en els seus bressols. Que ben preparat està l'estel per al viatge!

Tots els ulls oberts com finestrons de llum, els cors sufocats, esperant el primer moviment de l'estel. El bleix és com la brisa quan passa pels pins.

L'estel comença a moure's. Els nens s'agafen les mans, i es queden quietes com grans de sal.

I l'estel, serè, va donar el tomb al pati; i va lliscar per l'espai.

Que lluminós que va quedar el pis enllosat! Semblava una mar adormida.

Els nens aboquen els seus caps entre les puntes de l'estel, i contempen, allà baix, la terra, el pati quadrat que es veu petit com un dau lluminós. Mouen els mocadors; tot és ple de llum. Fins els seus vestits, sí; i fins la seva cara, i les mans. Quina llum!

Piquen de mans, i arrenquen raigs de llum cada vegada que les mans es toquen.

Els seus cabells són aureoles de llum. L'estel puja, puja. Els nens freguen amb els dits el altres estels, que també són tebis.

Darrera seu, hi ha un seguici d'estels... I passen per la Via Làctia, saluden els Reis d'Orient, donen un tomb al voltant de la Creu del Sud, i s'atansen a una claror tan neta que tot ho abasta la mirada, fins les coses més menudes.

Els nens s'aboquen, i el pati ja només es veu com un pic lluminós, igual que una bola petita de vidre... Un tomb ràpid damunt una planúria blanca; i l'estel hi va relliscar fàcilment, senzillament, per aquesta superfície transparent, blanca, lluminosa.

Els nens, quietes, no gosen baixar. Pensen que s'enfonsaran en aquesta transparència de mar en calma.

Però l'estel està quiet, ferm.

—Hem arribat. Baixeu tots.

—Baixa primer tu.

—No goso. No veus que és aigua?

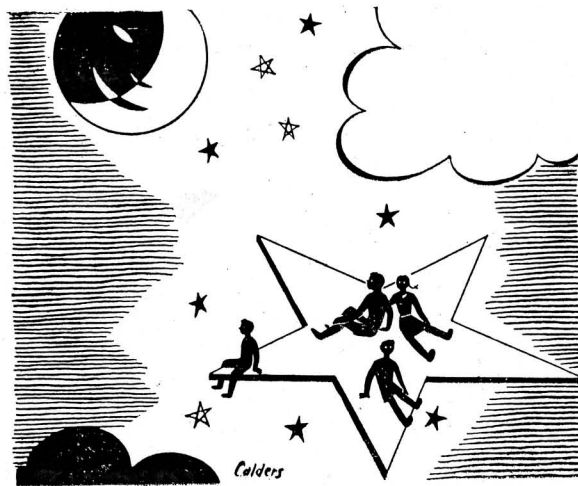
—No es mou. Jo baixaré; si m'hi enfonso, estireu-me ben fort!

I va baixar primer que cap.

Després, va baixar-ne un altre, i un tercer, i tots.

Oh, els peus no semblen els seus peus! Com llisquen en aquesta lluna lluminosa!

Es la lluna. Es el pis de la lluna. Que n'és de suau! Que lleuger i que

Tots s'aboquen a mirar el cel, extasiats. Ells hi són; els seus cossos són transparents, lluminosos, com els arbres; la sang els corre per tot el cos i el cor somriu, i aquest somriure passa a la boca plena de fragància i de llum.

S'agafen de les mans i canten fent rotllana, mirant tot el que no han vist, fins a omplir-se de les fragàncies de la lluna... Veuen que el cel s'aclareix, i que els estels, d'un en un, es van esborrant. I el cant del gall de la lluna, cant transparent, anuncia el sol, el qual ve a esqueixar la claror de la lluna... L'estel fa un brunzit... S'arremolinen...

—A la Terra, nens, que ja ve el Sol!

L'estel es mou, patina, i els nens fent tombarelles, cauen els uns damunt els altres. Què té l'estel? Dóna uns tombos al voltant de la lluna, i s'alça, i desapareix en l'espai, cap avall...

De mica en mica apareix el pati quadrat. Es fa més gran, cada vegada més gran. Un tomb... un altre tomb!

L'estel cau i s'escarbotja la punta dels pics.

Que n'és d'aspre el pis enllosat del pati!

L'estel s'arremolina, dóna un tomb ràpid, i aboca els nens com si aboqués aigua. Puja veloç, sense acomiadar-se, i desapareix...

El sol és alt i l'estel perdut...

Que dures i que feixugues que són les sabates!

Han de pensar en les seves cames, per caminar.

Tot és opac.

Que n'era de lluminosa la lluna!

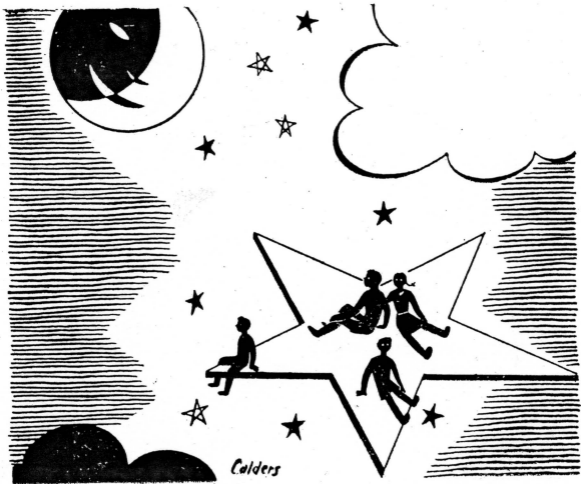
I que n'era de tebi l'estel!

Quan aneu a Puebla visiteu

LA CATEDRAL

el restaurant on menjareu
esplèndidament i sereu atesos
per hostalers catalans

DAVANT LA CATEDRAL DE PUEBLA

Calder